

Голата истина за голата сеч около Велико Търново

Истината е философско понятие, което най-общо обозначава съответствие между твърдението и действителността. В контекста на социалните медии, като изразител на обществено мнение обаче истината придобива много изкривени лица. Това се случва често и в практиката на лесовъда – да бъде обвинен, охулен, да търпи недоброжелателност. Някогашното здраво въже от доверие, свързвало горския и населението, днес е толкова изтъняло и крехко, та е работа и на нас, журналистите, да укрепим тази връзка и обществото да бъде информирано по честен начин. Защото необходимостта от това доверие е двустранна. Затова иницирахме разговор с лесовъдите за случващото се с горите около Велико Търново, тема, която вълнува гражданите, за да чуем и разкажем професионалната гледна точка, надяваме се, убедително и разбираемо за по-широк кръг читатели.

Нашата среща със специалистите от Регионалната дирекция по горите – Велико Търново, Северноцентралното държавно предприятие – Габрово, Държавните горски стопанства „Бо-

лярка“ и Горна Оряховица, Общинското предприятие „Горско стопанство“, Лесозащитната станция – София, се случи точно година след силната и опустошителна градушка, преминала през землищата на селата Шереметя и Арбанаси, която не пощади и горите. Най-много е пострадал черният бор, който масово съхне, и именно това е причината за интензивните сечи в района, но при вида на голи сечи, които безспорно не са красива гледка, населението е разтревожено за бъдещето на гората и слуховете за престъпно опустошаване на природата лесно си намират път. Но лесовъдската истина, която трябва да достигне до хората, е, че сечта е необходима за здравата гора и подпомага възобновяването ѝ.

А защо съхне борът? Историята е малко по-дълга. Голите до средата на миналия век склонове около Велико Търново се насипват с материали от строежите на жилищните квартали в града и върху тази бедна почва се създават първите насаждения от черен бор, който за момента е най-подходящият дървесен вид за предотвратяване на ерозията и бързо-

то раззеленяване на склоновете над града. Зеленият градски пояс става неразделна част от градския пейзаж, като го прави по-красив, летните температури – по-ниски, въздухът по-чист. Днес борът вече е изиграл своята важна роля и е подготвил почвата за местни видове, но започва да отслабва, боледува и съхне. Причините за това са както в бедните почви и ниската надморска височина за вида, засушаванията и високите температури през последните години, така и в гъбните заболявания. Съхненето обхваща склоновете над старопрестолния град и ръждивите петна стават все по-широки и видими, а с това расте и опасността от горски пожари. Необходими са лесовъдски действия, които се предприемат, но обществеността е особено чувствителна към зеления пояс на града. Финалният удар нанася опустошителната градушка, с големина колкото орех, паднала на 12 юни 2024 г. в района на селата Арбанаси и Шереметя. Насажденията от черен бор са необратимо увредени и съхненето – все по-масово. Незабавно е сформирана комисия от РДГ – Велико Търново, и ЛЗС – София, която дава становище за санитарни и принудителни сечи с различна интензивност, но само два месеца по-късно картината става драматична и се стига до ново предписание за интензивност 100 % в много от подотделите. Горските служители, които стопанисват и държавните, и общинските гори, от самото начало на проблема са на същото мнение. Лесовъдските мероприятия са неотложни и спешни, за да се предотврати по-нататъшното заразяване на гората с гъбни болести, масовото съхнене, което е сериозна предпоставка за пожари. Един фас, една догаряща клечка кибрит, счупено стъкло могат да превърнат съхнещата гора в жива факла. И горските незабавно започват работа. Извеждане на сечи, планиране на залесяване, където това е необходимо. Едновременно с това обаче се надига и общественото недоволство. Срещата между горските служители, градоначалниците и обществеността е неотложна и важна. И тя се състои. Но по темата периодично като пожар лумват дискусии и обвинения. За съжаление, докато подготвяхме материала за печат, лумна и истински горски пожар, за който предупреждавахме специалистите. На 8 юли в местността Гарга баир над Велико Търново, по пътя за Арбанаси, противопожарните екипи бяха вдигнати на крак, подпомогнати от горски служители и техника от ДГС, доброволци, и цялата страна с тревога следеше разрастващия се в труднодостъпния терен огън, който със съвместните усилия на служби и граждани беше локализиран и овладян. Частично унищожена бе любимата за разходки на търновчани местност с прословутата Люлка на любовта. С една дума – всичко, за което предупредиха лесовъдите, се случи. Но да се върнем на проблема, за разясняването на който потърсихме съдействието на директора на РДГ – Велико Търново, инж. Радослав Славов, зам.-директора инж. Диана Стоянова, директора на СЦДП – Габрово, инж. Иван Недков, зам.-директора инж. Никола Воденичаров, експертите инж. Тодор Бонев, инж. Йордан Сарилиев, директорите на ДЛС „Болярка“ инж. Ивайло Първанов, на ДГС – Горна Оряховица, инж. Мила Стоянова, директорът на ЛЗС – София, инж. Венцислав Георгиев, на Общинското горско предприятие инж. Татяна Рачева и нейните служители Христо Петров и Мирослав Попов (сн. 1). Хората се отзоваха, отделиха ни време за разговори, показаха ни състоянието на насажденията на терен. И всички са категорични, че където това се налага, санитарната и принудителната сеч са единствената възможност да се съхрани в дългосрочен план гората. И те застават с професионалното си мнение зад това становище. На място можахме да се уверим в думите им.

Панорамата на землището на Велико Търново хем е възхитителна в своята зелена одежда, хем тъжна с кафявите

съхнещи петна, а в далечината се вижда и вече изведената сеч (сн. 2).

Много контрастна беше картината на територията на ДГС „Болярка“ в землището на Арбанаси – от едната страна на пътя – съхнещият черен бор (сн. 3), а от другата страна – след изведената сеч първите залесени 13 дка през ноември миналата година от служители на ДГС „Болярка“ и СЦДП. Зелени връхчета са вирнали цер и черен бор в смесено насаждение, а наред със залесяването е започнало и естествено възобновяване на цер и сребролистна липа (сн. 4). За да се даде по-добър шанс на фиданките, се предвижда поливане, като се очаква, че и мулчът ще задържа влагата.

В землището на Шереметя сравнихме състоянието на терена след сечта преди почистването (сн. 5) и след като вече е

мулчиран (сн. 6). Обектът от 45 дка предстои да бъде почистен с мулчера на СЦДП, чиято работа видяхме на място, а за неговата производителност, която пести време и работна ръка, разговаряхме с експерта от СЦДП инж. Йордан Сарилиев. След почистването теренът ще бъде залесен през есента с местни дървесни видове. Навсякъде в сечищата започва и добро естествено възобновяване. След работата на мулчера от пресечените пънчета възобновяването е много добро – обяснява директорът на ДГС „Болярка“ инж. Ивайло Първанов.

Мулчираната територия има и друго предимство – при евентуален пожар овладяването му ще бъде много по-бързо и лесно.

В общинските гори също се работи усилено. В землището на Шереметя директорът на Общинското предприятие инж. Татяна Рачева и горските стражари Христо Петров и Мирослав Попов ни показват част от 60 дка, на които сечта на иглолистните съхнещи дървета е приключила преди месец, като по предписание е запазена широколистната дървесна растителност, на която се разчита да се получи естествено възобновяване, като се извърши попълване с иглолистни – кедър и черен бор (сн. 7).

Приближаваме и обект, в който веднъж вече е изведена сеч с по-ниска интензивност само на съхнещите иглолистни култури, но след като борът продължава да съхне, предстои ново влизане, за което е необходимо още веднъж да се изготви

същата документация, а се рискува и унищожаването на подраста. Другият проблем е, че обектът се намира в близост до жилищни блокове и гражданите създават пречки на дърводобивните фирми, които извършват законна дейност, като подават необосновано сигнали на телефон 112 и по този начин спират работата им.

Положението в частните гори е различно – на места, където частните собственици стопанисват горите си, са изведени сечи и състоянието на насажденията е добро. В други частни гори пък, където собствениците не предприемат действия, горите са непроходими, съхненето се увеличава, а с него нарастват рисковете. Частна гора на самия автомобилен път е свидетелство за това. Пречупени изсъхнали дървета висят буквално над пътя, като създават предпоставка за нещастни случаи и в същото време огромен риск от възникване и бързо разпространение на каламитети на вредители и пожари (сн. 8).

МНЕНИЕТО НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ

Инж. Радослав СЛАВОВ –
директор на РДГ –
Велико Търново

Регионалната дирекция по горите участва в комисиите за наблюдение на иглолистните култури съвместно с Лесозащитната станция. За всяка санитарна и принудителна сеч, независимо от собствеността, трябва бъде издадено предписание от ЛЗС, като се изготвя съвместен протокол с РДГ, в който се определя процентът на ползването на дървесината. На база протокола от ЛЗС и РДГ се разрешава на собствениците да отсекат съответното количество дървесина. Разбира се, не се предвижда черният бор да бъде изсечен 100 % – там, където има шанс да оцелее, ще бъде запазен. Също така се запазват и широколистните дървета с цел естествено възобновяване на гората.

Ситуацията в конкретния случай е по-сложна, защото терените са много близо до града и обществото е чувствително по темата. И въпреки че за проблема със съхненето се говори вече повече от година, хората са мнителни, не се доверяват или не се интересуват от мнението на специалистите и подават сигнали. Добре би било преди това да се направи проверка в информационната система на ИАГ дали действията са законни. В противен случай се получават голям процент неоснователни сигнали, за които въпреки това сме длъжни да организираме проверки.

Голата сеч масово се смята за лоша дума. Хората трябва да разберат, че всяко време изисква специфични лесовъдски решения и намеси. Важно е да знаят, че резултатите от лесовъдската дейност не могат да се видят веднага. Да осъзнаят, че горските служители не са мафия, а професионалисти, и не бива да се слагат под общ знаменател с браконьерите. Навремето хората се отнасяха с изключително уважение към горските, което сега е заместено от негативно отношение и това много обезсърчава. Необходими са повече разяснителни кампании, за да научат гражданите основни неща за нашата дейност. Опитваме се да обърнем внимание на всеки, кой-

то проявява интерес към темата за съхненето. Като част от нашата инициатива за информираност на гражданите всеки месец провеждаме горска педагогика в детските градини, като се надяваме покрай децата и техните родители и учители да научат повече за нашата работа. Медиите също могат да бъдат много полезни в тази насока. Но по отношение на информираността трябва да реагираме бързо, за да не вървим след събитията и вместо разяснение нашите думи да звучат като оправдание.

Инж. Диана СТОЯНОВА –
зам.-директор на РДГ –
Велико Търново

Черният бор в района около селата Арбанаси и Шеремета е изкуствено залесен преди 50 – 60 години върху голи площи на около 200 хектара. Залесяването е извършено основно върху бедни, плитките, каменливи и песъчливо-глинести почви, върху варовикови скали с южно и югозападно изложение на 300 – 400 м н.в., извън естествените райони на разпространение на черния бор (до 500 м н.в.) и към момента 60 % от тях са държавна собственост, а останалите са общинска и частна. Основни лимитиращи фактори, които оказват влияние върху тяхното здравословно състояние и механична устойчивост, са недостигът на почвена и въздушна влага по време на вегетационния период и продължителни засушавания, придружени с високи температури на въздуха. Културите, създадени извън естествения им ареал, натрупват повече сухо вещество в насажденията, което води до физиологично отслабване на дърветата и до увеличаване на опасността от каламитети, гъбни заболявания, опадване на иглиците и пожари. Черноборовите култури в района са достигнали 50 – 60-годишна възраст в относително добро здравословно състояние благодарение на навременно проведените лесовъдски мероприятия – неколкостранно изведени отгледни сечи. След падналата силна и едра градушка в този район на 12 юни 2024 г. здравословното състояние на иглолистните култури рязко се влошава и в резултат на силните повреди, начупвания по короните на дърветата и дълбоки наранявания на кората. През септември миналата година се извърши лесопатологично обследване от експерти от Лесозащитна станция – София, на черноборовите култури. Изводът на специалистите е, че рязкото увеличаване на съхненето е предизвикано от кумулативното натрупване на множество неблагоприятни фактори – екстремни летни температури и продължителни засушавания през няколко последователни години, извънредно силна и едра градушка, вследствие на която са проникнали гъбни заболявания в кората на дърветата, бедните месторастения, плитките почви в района и други. В края на миналата година и началото на тази се установи от специалистите, че дърветата от черен бор в района на селата Арбанаси и Шеремета са необратимо увредени и се предвижда цялостното им отсичане. Горските служители на ДГС „Болярка“ – Велико Търново, своевременно започнаха усвояването на напълно увредената иглолистна дървесина в държавните горски територии и вече имат залесена площ от 1.3 ха, като залесяванията са извършени от служители на ДГС и СЦДП.

През есента на 2025 г. е предвидено да се залеси с широколистни дървесни видове площ от още 5 ха, от които 2 дка е вече подготвена и останалата площ в момента се почиства. Повсеместно се наблюдава естествена трансформация на иглолистните култури, които изчезват от залесените горски територии в долната горскорастителна зона, и на тяхно място се появява естествена широколистна растителност от цер, сребролистна липа, зимен дъб, мъждрян, келяв габър и други, така че не навсякъде ще се налага да се провежда залесяване.

Инж. Тодор БОНЕВ –
експерт в СЦДП –
Габрово

В периода 1965 – 1970 г. се извършва масово залесяване на близките хълмове на Велико Търново с цел създаване на зелен пояс около града. Определените площи за залесяване са на склонове с южно изложение върху бедни хумусно-карбонатни, силно ерозирани почви. Част от залесяванията са извършени върху насипана върху варовиковите скали почва, изкопана за основите на строящи се сгради в новите квартали на града. Залесяването е изпълнено основно с черен бор. Залесявани са и други дървесни видове, но те постепенно загиват поради тежките теренни и климатични условия. Към 2024 г. боровите култури в този район са 2177 дка, от които 1314 дка (60 %) държавна собственост, останалите са общински и частни гори. Стопанисват се от ДГС „Болярка“ – Велико Търново, и до предходната година са полагани необходимите лесовъдски грижи – провеждани са предвидените отгледни сечи.

На 12 юни 2024 г. в периферията на Велико Търново се разрази силна градушка с големина на орех. Най-засегнати бяха районите около селата Арбанаси и Шеремета, където има развита туристическа мрежа, пътеки, места за отдих, които са често посещавани от населението на града. Градушката причини множество механични повреди в горната част на короните на боровите дървета – връхните части на клонките масово бяха пречупени и паднали на земята. Два месеца след градушката по иглолистните култури започна съхнене на наранените връхни клонки, което постепенно се увеличаваше. Извършеното през септември лесопатологично обследване на най-засегнатите култури установи, че 70 – 90 % от короните на боровите дървета са силно увредени, в процес на съхнене или напълно изсъхнали. Здрави дървета не се наблюдават, а слабозасегнатите са единични, разположени в периферията.

Причините за влошеното състояние на културите са комплексни – дължат се на въздействието на биотични и абиотични фактори. Съществено значение оказват и възрастта (50 – 60 години), типовете горски месторастения, върху които са създадени. През предходни години в културите периодично са се развивали гъбни заболявания, причиняващи изсъхване и опадване на иглиците – *Dothistroma* sp., *Lophodermella* sp., и съхнене на летораслите и клонките на бора – *Sphaeropsis sapinea* Fr., *Cenangium* sp. В резултат преобладаващата част от дърветата бяха с изредени корони, с опаднали миналогодишни иглици и частично покафеняване на едногодишните. Наблюдаваха се и слаби повреди от снеголом и снеговал,

както и отделни напълно изсъхнали дървета. Състоянието на културите допълнително бе утежнено от продължителното лятно засушаване с наднормени температури и като последствие от тях – ниска почвена и въздушна влажност.

След проведените лесопатологични обследвания се предвиди провеждането на принудителна и санитарна сеч за боровите с различна интензивност на площ от 798 декара. Предвид динамиката на съхнене, в края на 2024 г. се проведе обследване и на останалите 516 дка борови култури, държавна собственост. В тях също се установи висока степен на необратими увреждания и се предвиди цялостното им отсичане.

Усвояването на увредените борови култури започна през октомври предходната година и до настоящия момент са проведени принудителни и санитарни сечи за боровите с интензивност 100 % на 507 декара. Добита е 14 000 м³ дървесина, от която 77 % за технологична преработка (поради бързо протичащите процеси на съхнене и загиване). Провеждането на сечите в останалите насаждения се извършва с темпове, съобразени с метеорологичните условия и изискванията на туризма.

Предвиждаме усвояването на увредената дървесина да приключи през настоящата година. В освободените от дървесина площи предстои да се извърши почистване на сечищата от отпадъчна дървесина и залесяване. Сечищата се почистват (където е необходимо), за да се оцени степента на естественото възобновяване. При обследването на културите се установи, че на голяма част от площите под иглолистните дървета има естествено настанили се местни дървесни видове – дъбове, липа, ясен, клен, мъждрян, келяв габър. Ето защо, в унисон с изискванията на нормативната уредба, ще се залесява само където няма естествено възобновяване. Невъзобновените по естествен начин площи ще бъдат залесени през есента на 2025 и пролетта на 2026 г. с местни дървесни видове, подходящи за установените месторастения и устойчиви на болести. Тези дейности започнаха в края на предходната година, като бяха почистени и залесени първите 13 декара.

Инж. Мила СТОЯНОВА –
директор на ДГС –
Горна Оряховица

На територията на Държавно горско стопанство – Горна Оряховица, културите, пострадали от градушката, са много по-малко. През ноември миналата година се проведе лесопатологично обследване на култури в близост до великотърновските гори, където предписанието бе за 100 % сеч, и това е единственото изведено до момента сечище на площ около 160 декара. Тази пролет бяха обследвани останалите площи, но за тях е предвиден по-нисък процент сеч – от 30 до 80 %. Изключение прави обект в защитена местност „Лесопарка“, където в иглолистна култура с площ 50 дка е предвидена интензивност на сечта 100 %. Тъй като иглолистната култура се намира много близо до манастира „Св. св. Петър и Павел“, опасността от пожар е голяма.

При нас, за разлика от ДГС „Болярка“, не се налага работа с големи машини. Възлагаме дейността на фирми, които извършват дърводобива с бригади. Крайният потребител на

дървесината и при нас е заводът на фирма „Кроношпан“ във Велико Търново.

Фиданките за всички залесявания в района ще бъдат осигурени от нашия разсадник „Джулюница“. Досега сме осигурили семенни фиданки цер и дъб, и контейнерни от черен бор.

Като лесовъди отдаваме причините за проблема в липсата на ползване в тези култури през предходните години. Ако бяха отгледани, щяха да бъдат в добро състояние. Но в зелените зони, около туристически пътеки обществото е много чувствително по темата и това става причина отглеждането да не се извършва. В социалните мрежи срещу лесовъдите има постоянни нападки. Въпреки че в нашия район собствеността в голям процент е недържавна – частна и общинска, обществото не е запознато с видовете собственост и за всичко биват обвинявани държавното горско стопанство и горските служители. Истината е съвсем друга и смея да твърдя, че именно ние сме добрите стопани на гората. Затова се надяваме на повече доверие, искаме само да бъдем оставени да си вършим работата, за която имаме образование и опит.

Важно е да се разбере, че няма нищо лошо в голата сеч, това са необходими за гората мероприятия, а целта на лесовъда е и след него да остане гора, и то по-качествена.

Тези иглолистни насаждения са създадени върху скалите и още тогава е било ясно, че на такава надморска височина черният бор няма да оцелее повече от 30 – 40 години. Но целта е била друга – борът да създаде почвени условия за местната растителност. И тази цел е постигната.

Инж. Венцислав ГЕОРГИЕВ –
директор на Лесозащитна
станция – София

Процесът на съхнене в иглолистните насаждения около Велико Търново беше започнал, като основният причинител са няколко вида фитопатогенни гъби.

Тъй като почвеният хоризонт е много плитък, слабите почви не могат да изхранват гората. Със засушаванията и високите температури над 40°C процесът се ускори, а градушката от 12 юни м.г. допълнително отслаби дърветата, причини много механични повреди и стана катализатор на съхненето.

Месец след градушката процесът много се ускори и вече съхнеха целите насаждения от черен бор. Посещавахме ги няколко пъти по заявление на ДГС „Болярка“, които установиха напредналият стадий на съхнене и искаха да го потвърди комисия от ЛЗС и РДГ. Докато след градушката първите насаждения с по-изразени процеси на съхнене бяха с предписание за 20 – 30 % санитарна сеч, два месеца по-късно процесът толкова напредна, че при повторно обследване на същите насаждения се стигна до заключението за 100 % принудителна сеч около Арбанаси. Обследвахме държавни и общински горски територии, нямаше разлика, тъй като поради факта, че се намират в зеления пояс около града, не бяха водени лесовъдски мероприятия, за да не се надига общественото недоволство.

С протокол от 27 август 2024 г. от теренна проверка на иглолистни култури с регистрирано съхнене в землищата на

селата Малки чифлик, Шереметя и Арбанаси на комисия от ЛЗС – София, и РДГ – Велико Търново, във връзка с писмо на директора на ОП „Горско стопанство“ – Велико Търново, се установиха идентични повреди по черния бор в обследваните подотдели. Короните на дърветата бяха рехави, изредени, съхнели с изсипани иглици или напълно изсъхнали и силно увредени корони от IV и III степен, които варираха в подотделите между 70 – 90 %. Съхненето на иглолистните беше с огнищен характер. Причините за влошеното състояние на насажденията бяха комплексни – биотични и абиотични фактори, възрастта и типовете горски месторастения, върху които са създадени културите. През предходни години в насажденията периодично се развиваха гъбни заболявания, водещи до изсъхване и опадване на иглиците – *Sphaeropsis sapinea* Fr., *Dothistroma sp.*, *Lophodermella sp.* Падналата в района тежка градушка бе причинила множество механични повреди в горната част на короните. Практиката показва, че след екстремни природни явления физиологично отслабналите иглолистни дървета стават обект на нападения от насекоми вредители – корояди и други. Състоянието на културите допълнително бе утежнено и от продължителното лятно засушаване с наднормени температури и като следствие от тях – ниска почвена и въздушна влажност. Комисията предложи провеждането на санитарна и принудителна сеч с интензивност между 50 и 100 % в различните подотдели, като след освобождаването на голи площи, където е необходимо, се планира последващо възобновяване чрез залесяване с подходящи видове. Предложено беше усвояването на увредената от съхнене дървесина от черен бор да става поетапно, като се започне с подотделите, които са рискови през пожароопасния сезон, както и разположените в близост до пътища и с потенциална опасност за функционирането им при падане върху пътното платно.

Обследвани бяха и частни гори по заявление от собствениците. Където бяха водени лесовъдски мероприятия, насажденията бяха в много по-добро състояние, възобновени с местни по-устойчиви видове.

Част от подотделите са разположени в периферията на Велико Търново, в тях има развита туристическа мрежа с множество пътеки и места за отдих, често посещавани от населението на града. При започването на сечта обществеността реагира остро, хората бяха притеснени какво се случва. Това наложи кметът на Велико Търново да инициира обществено обсъждане с всички заинтересовани страни, където беше обяснена причината за лесовъдските действия – с навременна сеч да се предотвратят екстремни явления като пожари в тази много посещавана територия, където постоянното движение на хора в гората създава голям риск. Целта беше до началото на този пожароопасен сезон да бъде усвоена дървесината, но за съжаление процесите на съхнене продължават и в останалите, незасегнати от градушката насаждения.

Важно е да се разбере от обществеността, че където няма лесовъдска намеса, гората става инкубатор на вредители, съхне и пожарната опасност се повишава. Такъв е случаят в някои частни гори, в които не се провеждат никакви мероприятия. Където е провеждана сеч с по-голяма интензивност, гората е по-устойчива и дълговечна. Затова не бива да се страхуваме от сечта, тя е необходима за здравата гора.

Моето мнение е, че трябва да се действа максимално бързо в района на Велико Търново. Оголените площи скоро след това ще бъдат залесени, а където е възможно, процесите ще се насочват към естествено възобновяване на гората. Обществото погрешно смята, че след като се сече, трябва задължително да се залесява. Естественото възобновяване е много по-устойчиво и икономически изгодно. Трябва ясно да се знае каква е

нашата цел и визия за години напред. Затова са необходими разговори както с обществеността, така и с медиите.

**Инж. Татяна РАЧЕВА –
директор на Общинско
предприятие „Горско
стопанство“**

Съхненето на боровите на територията на Община Велико Търново е забелязано още през 2015 година. То се дължи на комплексни биотични и абиотични фактори, типовете месторастения и възраст. В последните години се наблюдава и гъбата *Sphaeropsis sapinea* Fr., която има висока агресивност. Тя заразява иглиците, клонките и пъпките на летораслите, които изсъхват и загиват. На по-късен етап умират цели клони, дърветата и насаждения. В повечето случаи възстановяването на короните е невъзможно, а процесът – необратим. Черният бор допълнително е атакуван от фитопатогена *Dothistroma septospora*, причиняващ изсъхване и преждевременно изсипване на две- и тригодишни иглици. По някои от боровите се разпознават и плодни тела на гъбата *Cyclaneusma minus*, която атакува предимно млади дървета и причинява изсипване на иглиците.

Друг голям проблем за дърветата в региона, но и за хората и животните, е боровата процесионка – един от най-разпространените вредители в иглолистните насаждения в страната.

Най-значимо и бързоразвиващо се е съхненето на боровите култури в районите, засегнати от преминалата градушка на 12 юни 2024 г. в землищата на Велико Търново и селата Шереметя, Малки Чифлик и Арбанаси. Засегнатите площи са около 800 дка през 2024 г. и 450 дка през 2025 година. Характерът на нападението е нарастващ, като се наблюдава последващо изсъхване на останените здрави дървета. Предстои ново обследване на засегнати култури. В края на 2024 г. са маркирани и отдадени за сеч близо 9000 пл. м³ изсъхнали борови култури.

Предвидено е отдаването на още 3500 м³ през юли и 5000 м³ през октомври. За два месеца се наложи да усвоим дървесина, която иначе усвояваме в рамките на 3 години.

През 2022 г. ОП „Горско стопанство“ е извършило компенсационно залесяване на площ от 17 дка в землищата на селата Ресен и Балван. Досега в иглолистните култури не е извършвано залесяване, защото там се отсичат само болните дървета, а широколистните се запазват, за да може гората да се възобнови смесено.

През 2025 г. се предвижда залесяване в отделите на засегнатите борови култури в землището на с. Арбанаси, Шереметя, Малки чифлик и Велико Търново. Дарения ще бъдат направени от „Кроношпан България“ ЕООД – 50 000 фиданки, с които ще се проведе съвместно залесяване, и от Нов български университет – 12 500 фиданки, с които ще се обогатят засегнатите борови култури.

В землището на Арбанаси местните хора по тяхна инициатива и с техни средства залесиха 4 дка с едроразмерни фиданки.

Екип на списание „Гора“